

Kommuneøkonomi sett med KS øyne

Fredrikstad 25. oktober
Rune Bye

Disposisjon

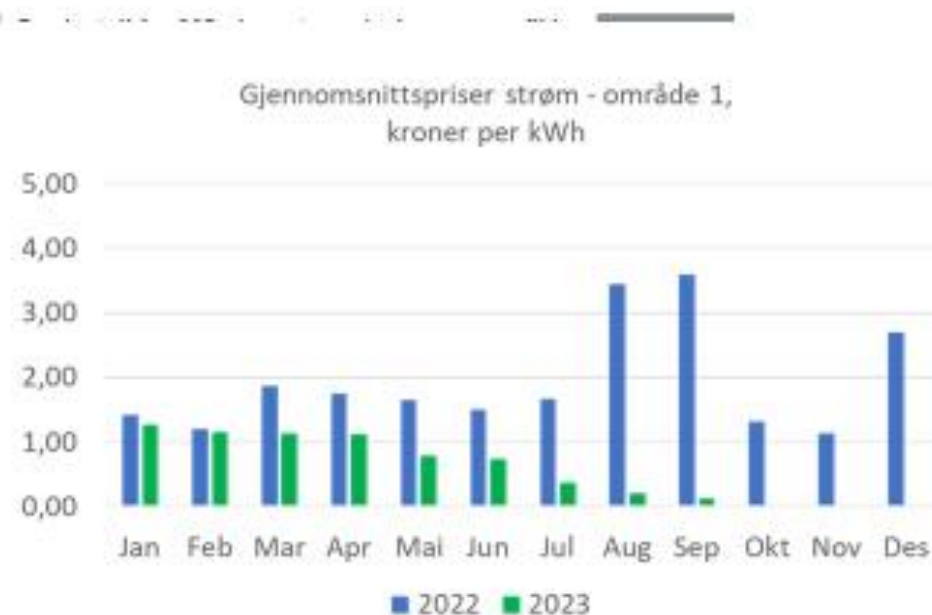
- Utfordringer med kommuneøkonomi
 - Kostnadsvekst
 - Økte renter
 - Vann og avløp
- Handlingsrom
- Inntektssystemet
 - Sterkere inntektsutjevning
 - Hva betyr en ekstra innbygger for Fredrikstad
 - Hehetlig gjennomgang

2021 – 2022

skattevekst, strømpriser, korona og Ukraina

Kommunal Rapport

Kronår for skatteinntektene i Kommune-Norge

Full koronakompensasjon til kommunesektoren

Pressemelding | Dato: 25.11.2022

Aktuell Beredskap Om oss Sammen skaper vi Selvbetjening Stilling ledig Årpringsbilder

Statistikk > Aktuell > Godt økonomisk resultat i Øvre Eiker kommune i 2021

Godt økonomisk resultat i Øvre Eiker kommune i 2021

[Bilde: Bjørn Sundbo, 1. november 2022, 10:18](#)

Kraftkommuner bekymret for høye strømpriser

Kraftkommuner tjener millioner av kroner ekstra på høy strømpris. Likevel krever de at staten bremser de galopperende prisene.

MER OM

> NYHETER | ØKONOMI

Vi har ikke sett strammere budsjetttrammer for Fredrikstad

– Med omfattende menneskelige og økonomiske ressurser har vi fremdeles et stort potensial for fornyelse og forbedring av

2024 også et krevende år for kommuneøkonomien

ØSTLANDS-POSTEN | Tirsdag 17. oktober 2023 | NYHETER | 5

Skal levere sitt tøffeste budsjett noensinne

- Det blir store kutt

Fylkesdirektøren slår alarm om galopperende renteutgifter

FOTO: BÅRD SIEM / NRK

KS undersøkelsen - netto driftsresultat 2023

	Nivå 2002	Anslag 2023
108 kommuner	2,7 prosent	0,5 - 1 prosent

Fortsatt økt merforbruk

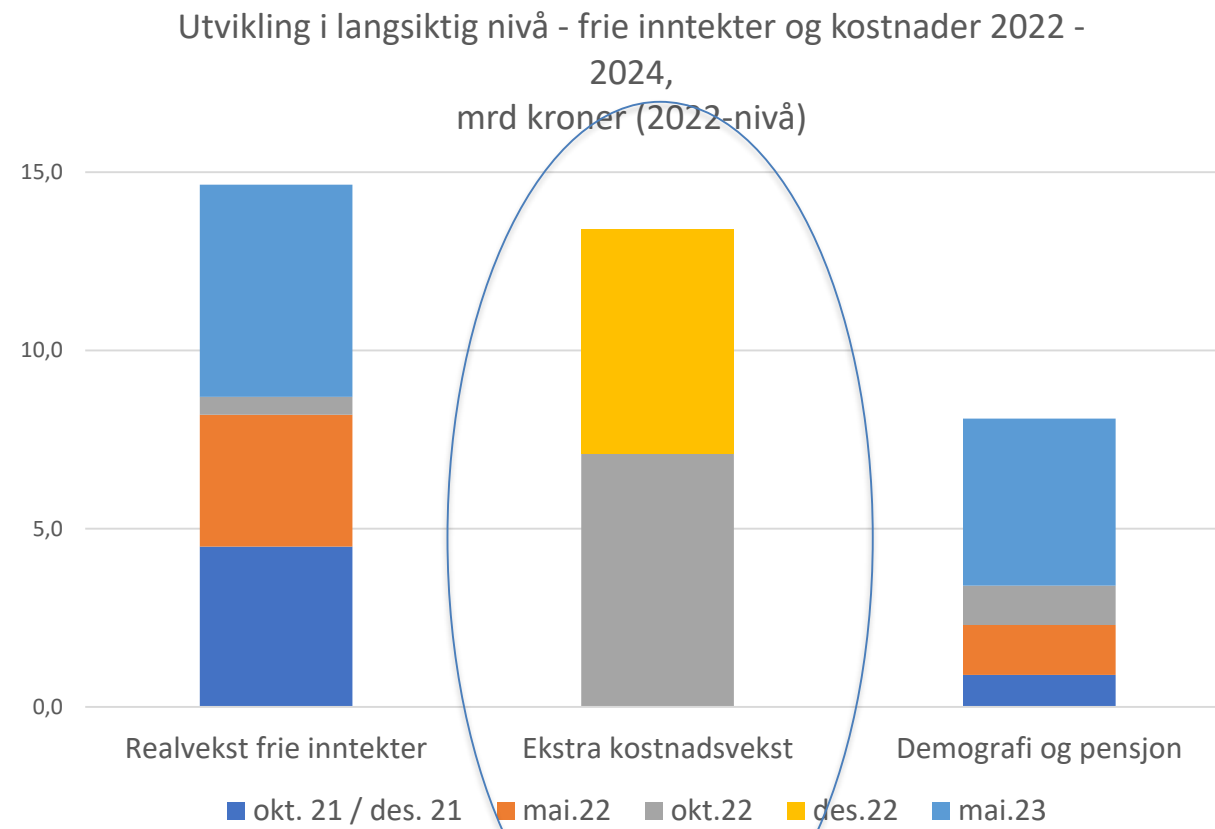
Bodø kommune anslår et økonomisk merforbruk på til sammen 82 millioner kroner i 2023.

Foto: Bodø kommune

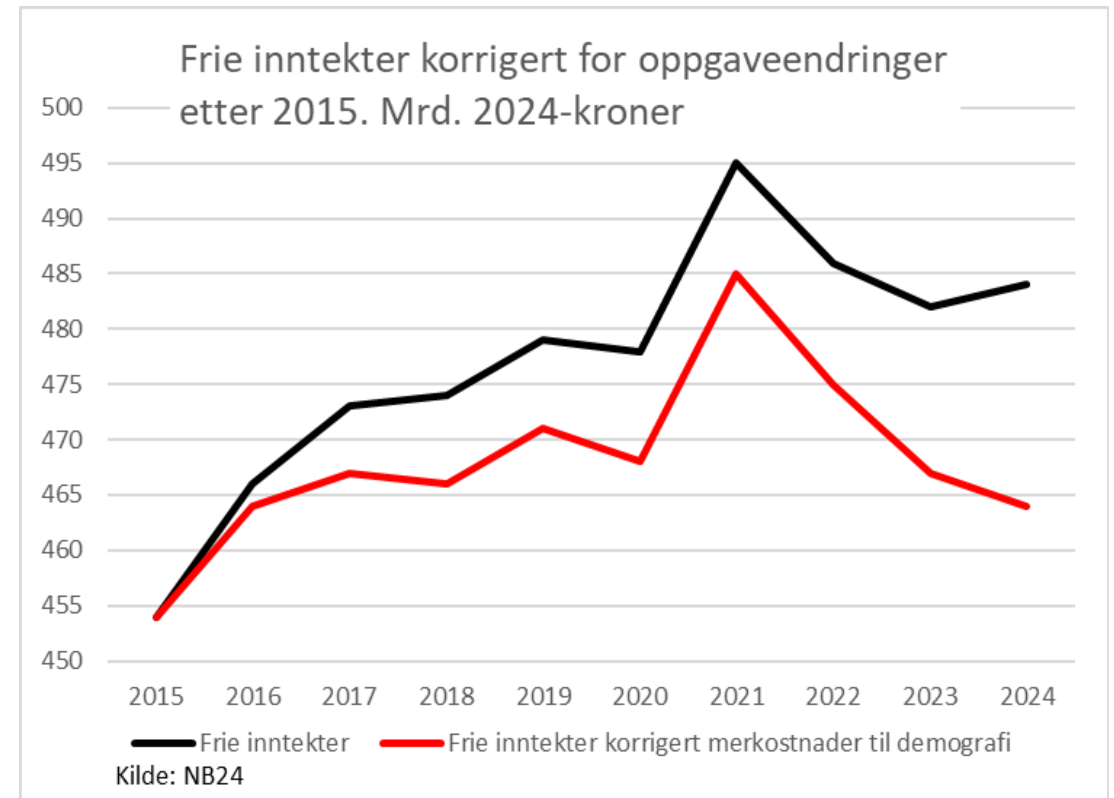
Prisveksten presser kommuneøkonomien i 2023 og 2024

- Uventet høy prisvekst i 2022 drar vi med oss. Dette har staten ikke kompensert for
- Rekordhøy merkattevekst på vel 20 mrd. kroner løste utfordringen midlertidig i 2022
- Prisveksten i 2023 er det derimot tatt hensyn til

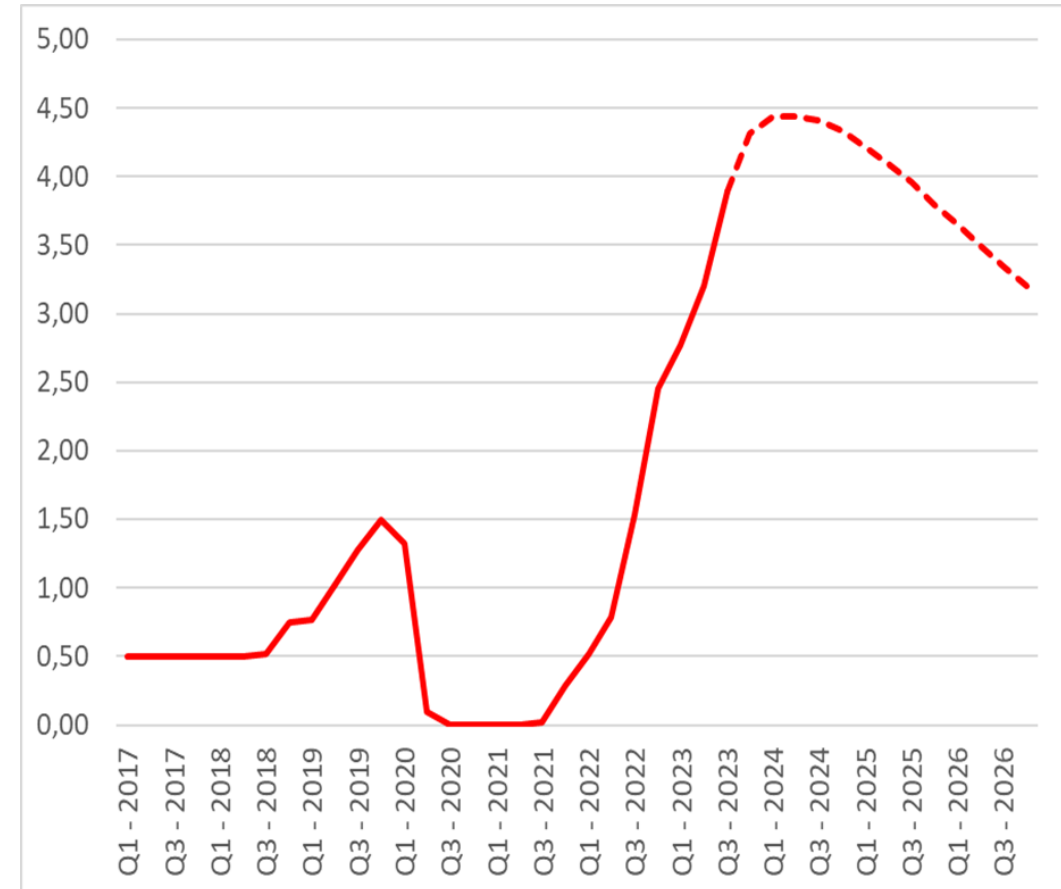
Men kommuneøkonomien likevel ikke så presset som i mai

- Veksten i frie inntekter fra 2016 til 2024 lik demografi- og pensjonskostnadene i perioden (rød linje)

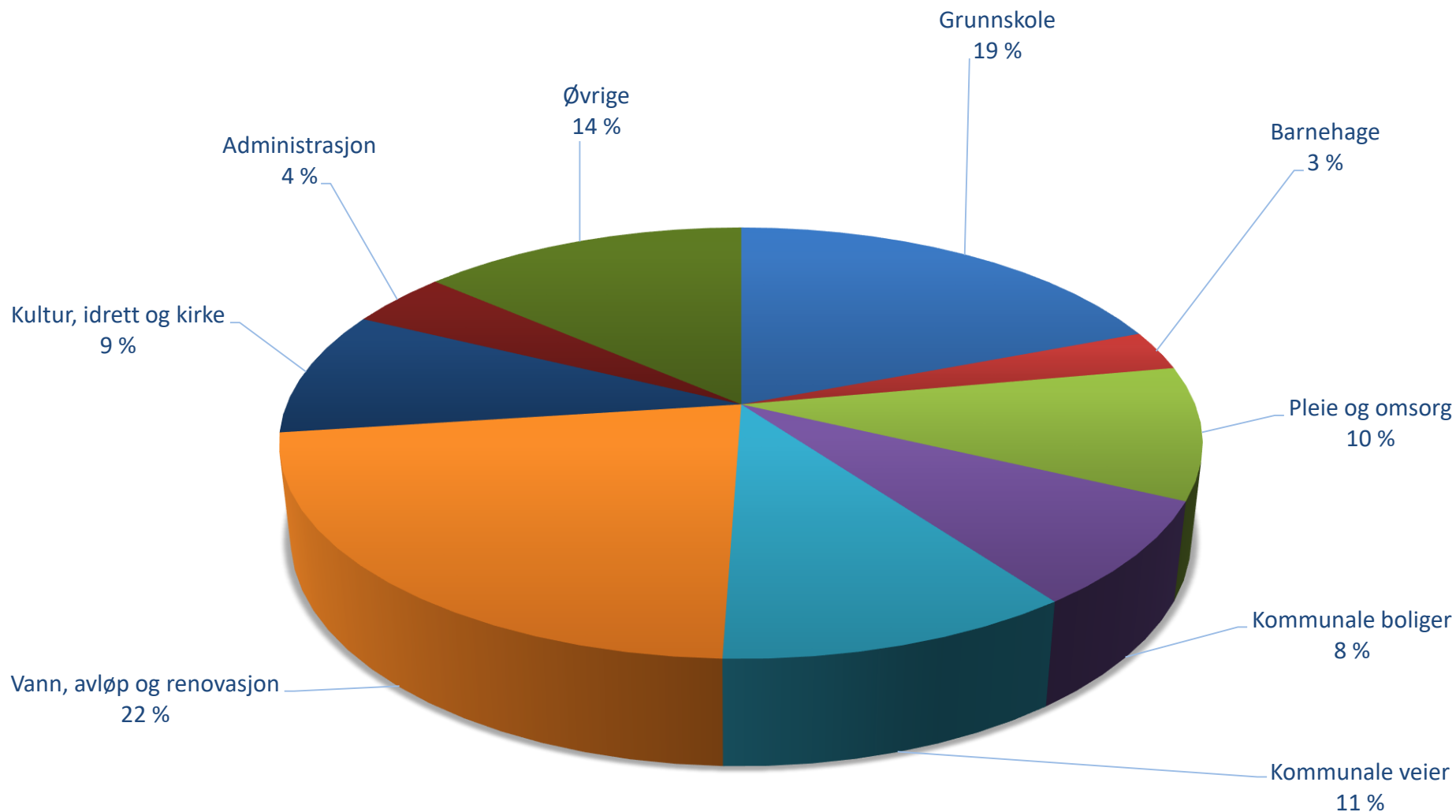

Kraftig økning i rentekostnadene reduserer handlingsrommet i kommuner og fylkeskommuner

- Hatt en periode med ekstremt lave renter - spesielt under pandemien
- Økte rentekostnader fra 2021 til 2024:
 - 12 mrd. kroner per år

Om lag ¼ av investeringene skjer innen selvkostområdene vann, avløp og renovasjon

Sterk vekst i VA-gebyr 2023 og i 2024

Varsler prissjokk på vann og kloakk

Avgiftene til vann og avløp vil øke kraftig i en mengde norske kommuner neste år. Finansminister Trygve Slagsvold Vedum (Sp) ber kommunene vise måtehold når nye prosjekter planlegges.

Mats Rønning
Journalist

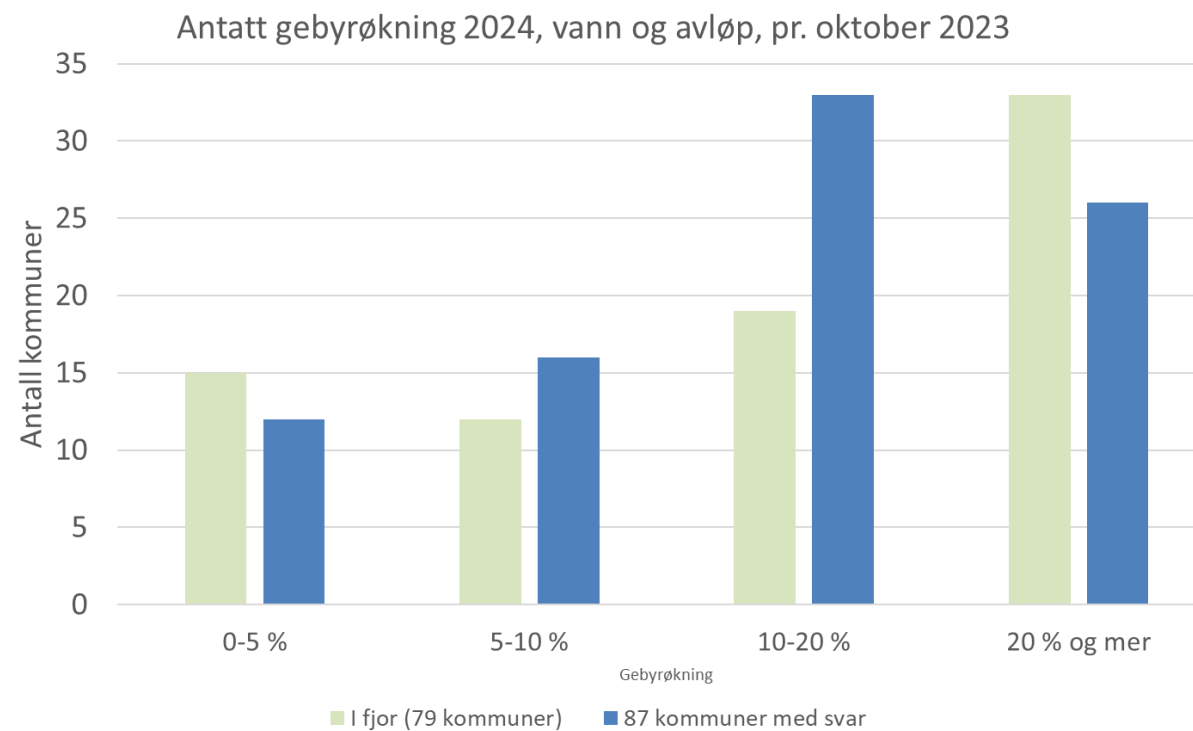

Vibecke Wold Haagensen
Journalist

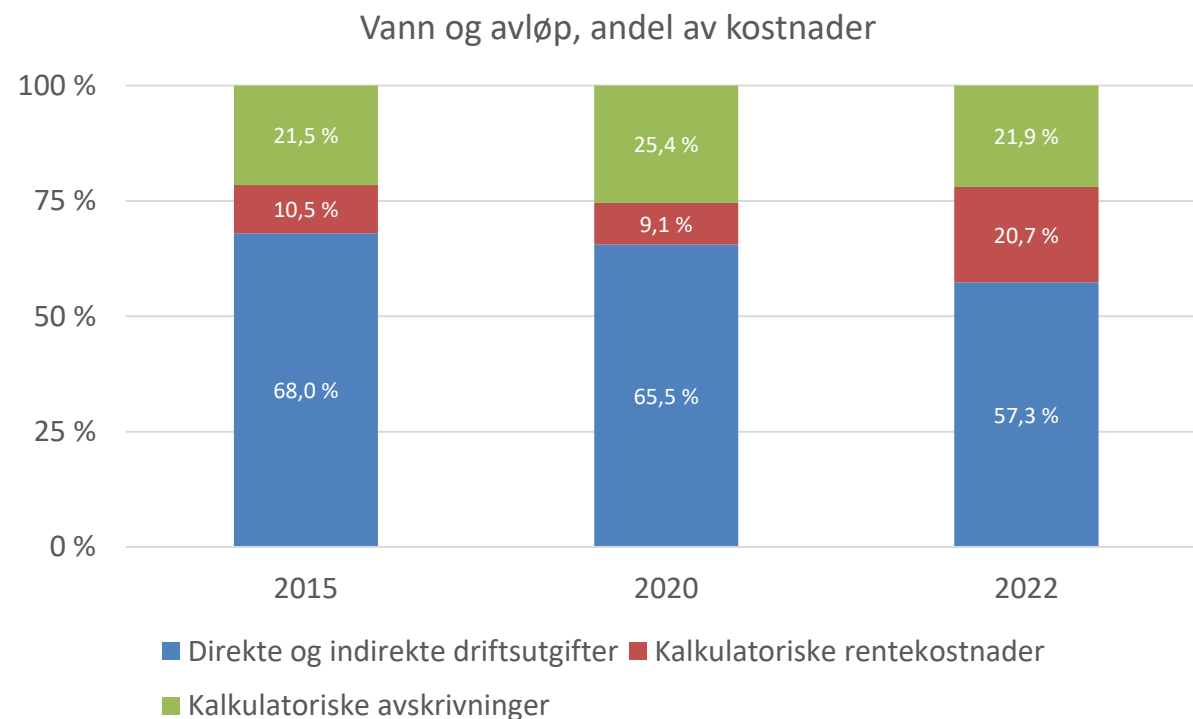
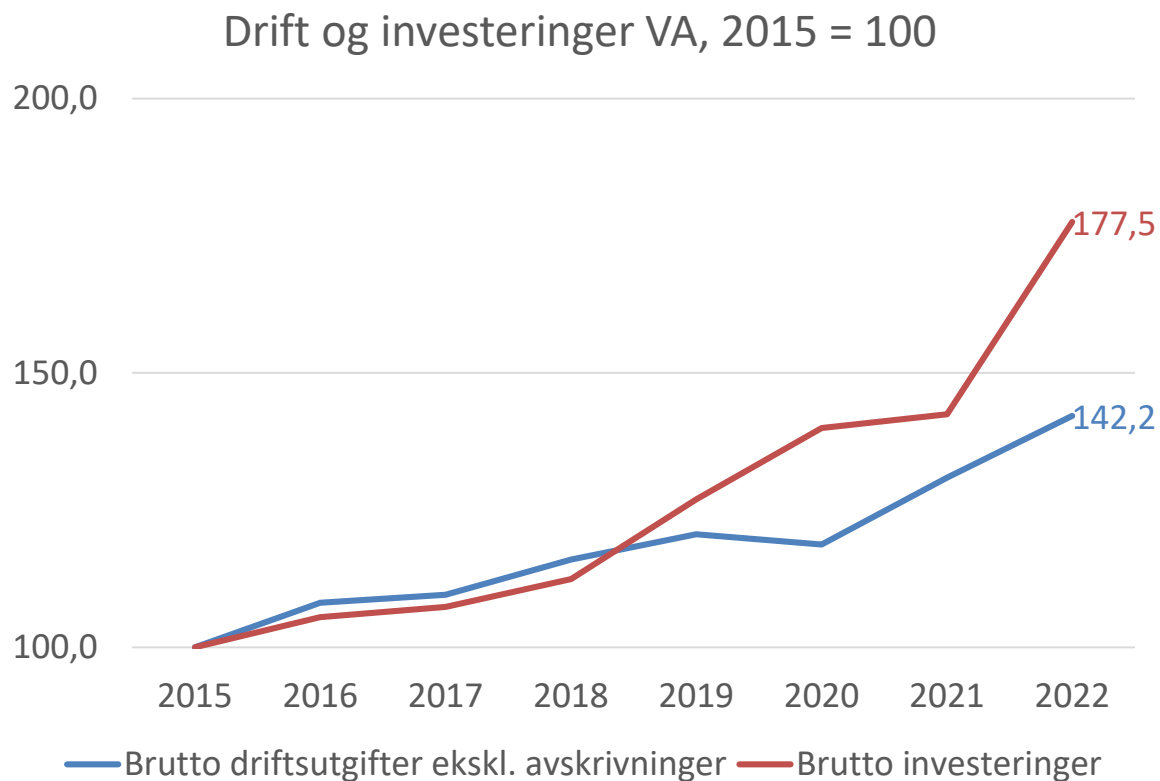
Publisert 23. okt. 2022 kl. 21:06
Oppdatert 24. okt. 2022 kl. 08:28

På Mindemyren i Bergen er et større anleggsprosjekt i ferd med å ferdigstilles. Direktør Magnar Sekse i Bergen Vann gleder seg over resultatet, men bergenserne må regne med økte avgifter neste år.

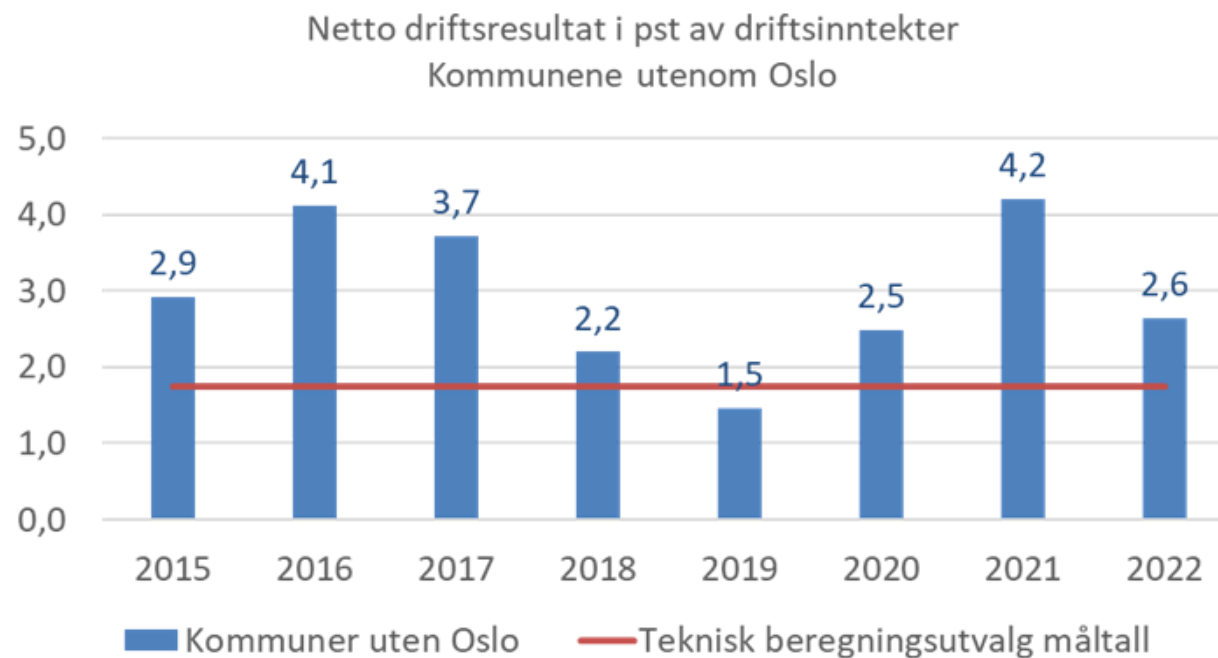
FOTO: ODD ARNE OLDERBAKK / NRK

Investeringskostnader og høyere rente sterkt medvirkende til økningen i VA-gebyrer

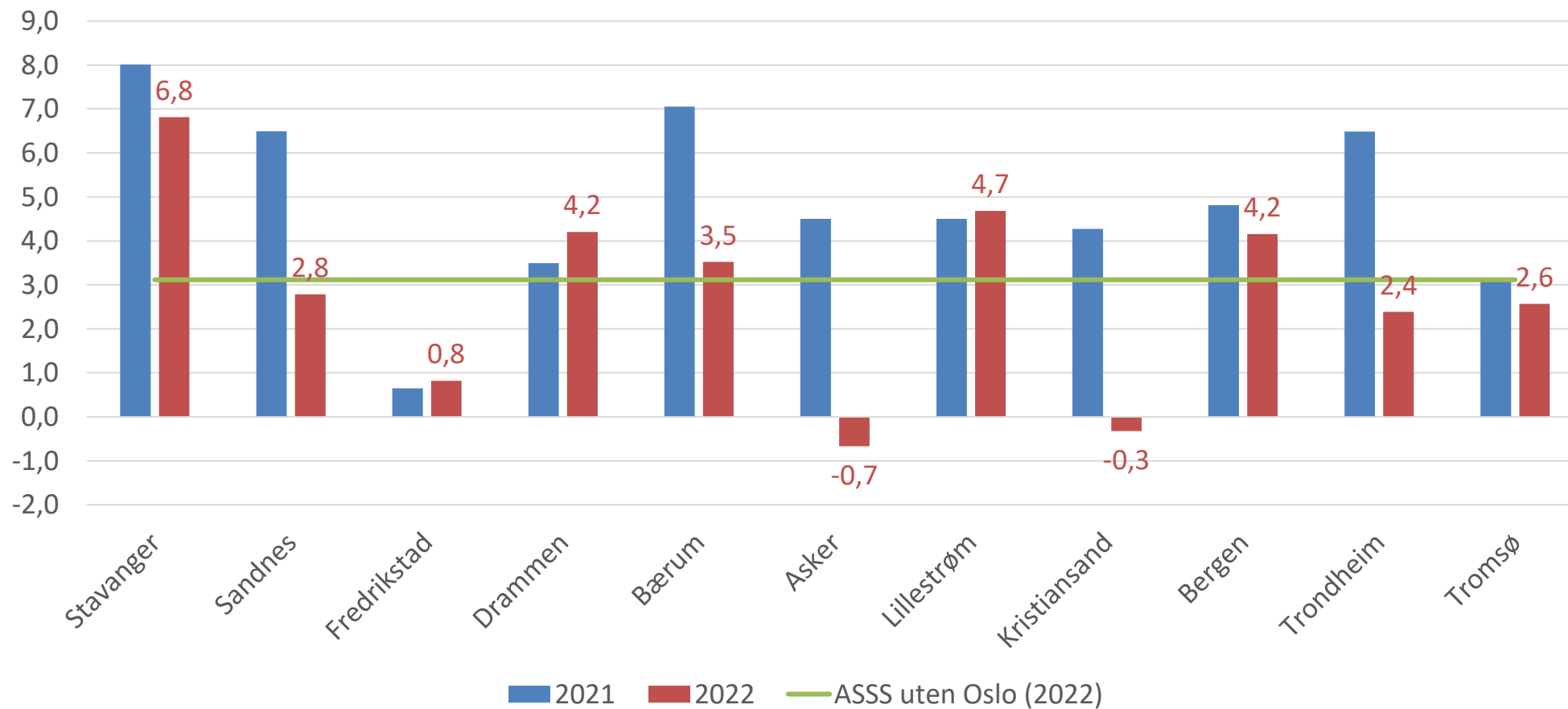

Høye midlertidige skatteinntekter og full korona kompensasjon på slutten av året bidro til gode resultater i 2022. Samtidig store forskjeller mellom kommunene

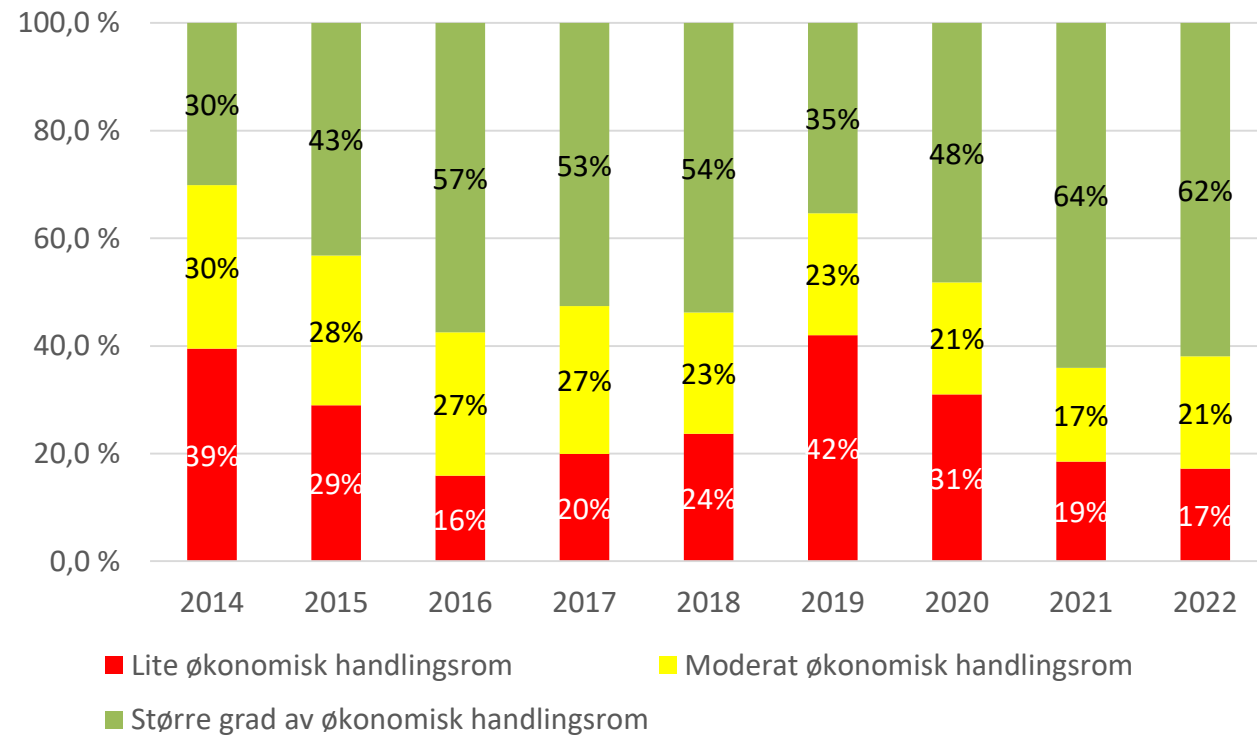
Spredning i netto driftsresultat for ASSS kommunene i 2022

Netto driftsresultat etter netto avdedninger til bundne driftsfond
i pst av driftsinntekter

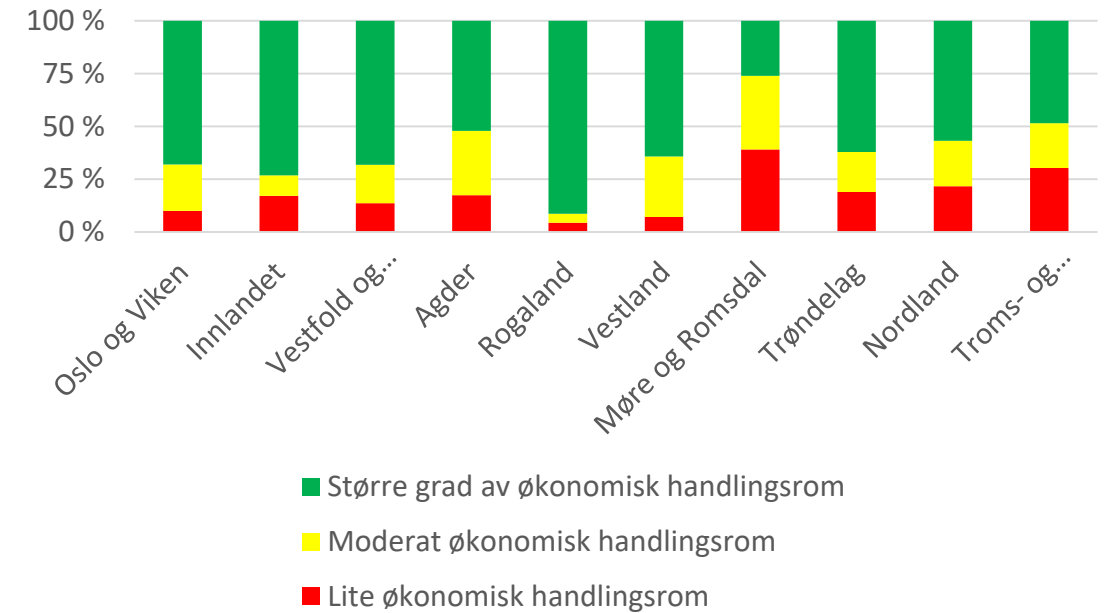

Nesten hver 5. kommune har lite økonomisk handlingsrom i 2022

Andel kommuner med ulik grad av handlingsrom

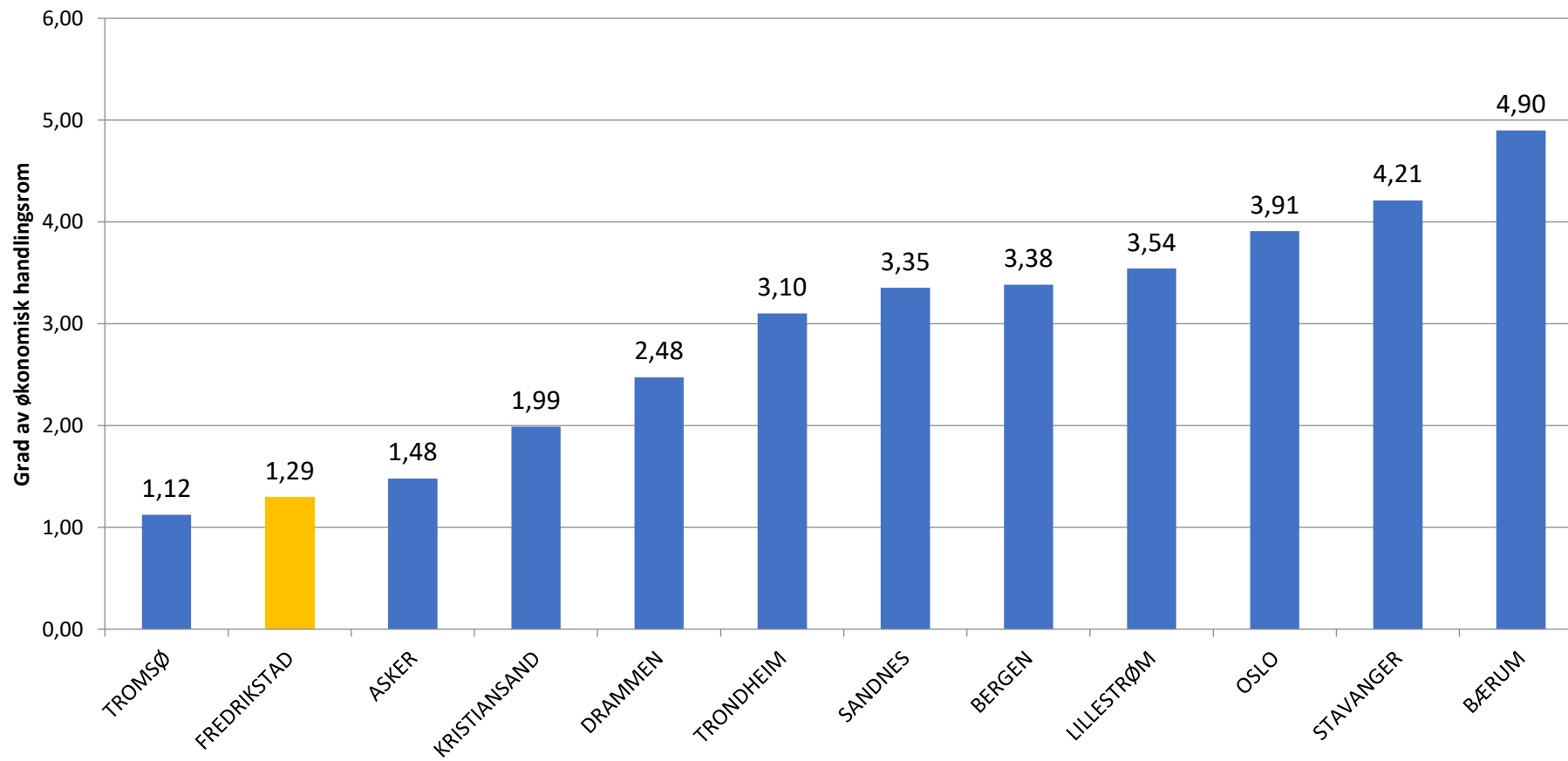
Andel kommuner med ulik grad av økonomisk handlingsrom

Økonomisk handlingsrom i 2022 for de største kommunene målt ved

Netto lånegjeld fratrukket ubundne investeringsfond, Netto driftsresultat etter netto bundne avsetninger og disposisjonsfond

Økonomisk handlingsrom 2022 - kommuner

Finansielle måltall godt verktøy for styring av økonomien

Finansielle måltall i dimensjonene:

- Driftsresultat
- Gjeldsnivå
- Fondsreserver

Kommunesektorens inntekter

Inntektssystemet
(frie inntekter)

Skatteinntekter

Rammetilskudd

Havbruksfond

Integrerings-
tilskudd

Kraft og konsesjons-
inntekter

Finans- og
eierinntekter

Øremerkede tilskudd

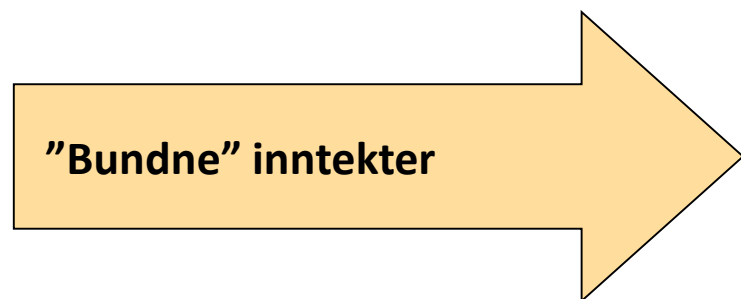
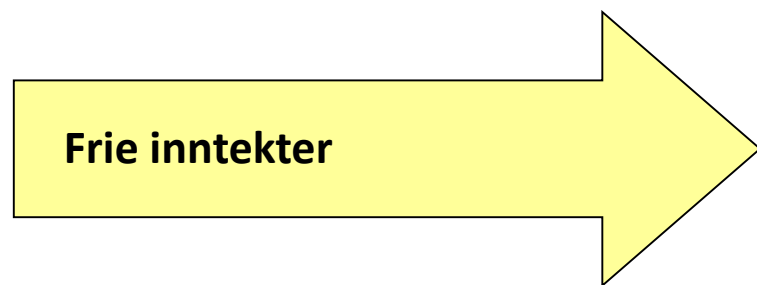
Stimulere
aktivitet og
nasjonale
prioriteringer

Refusjons-
ressurskrevende
tjenester

Merverdiavgifts-
kompensasjon

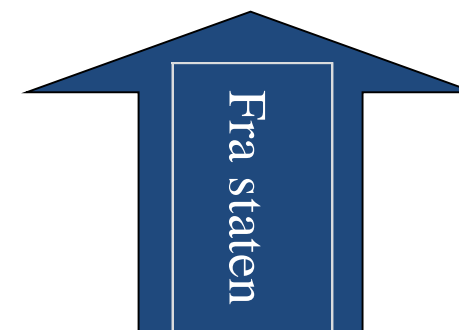
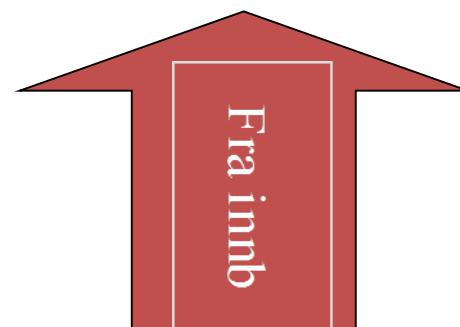
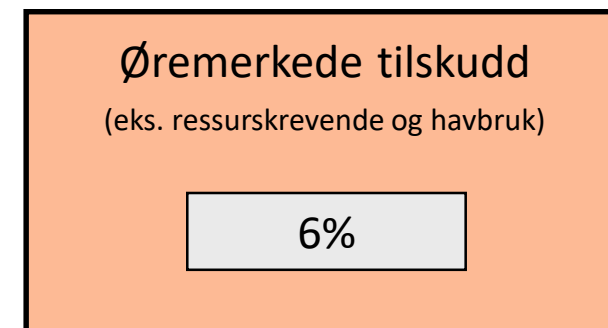
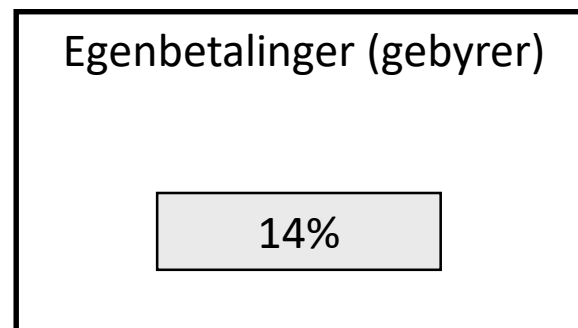
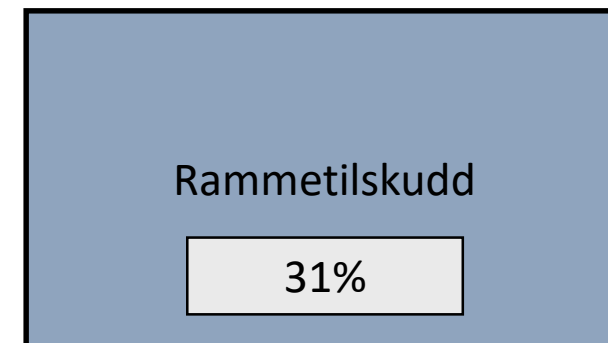
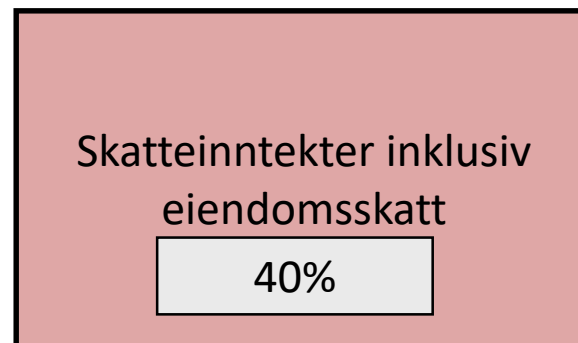
Gebyrer og
egenbetalinger

Finansiering av kommunesektoren

I tillegg:

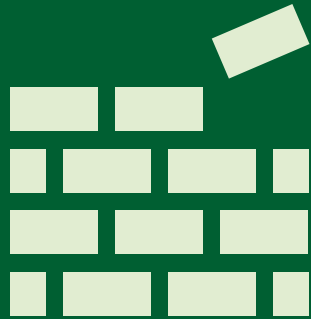
- Momskompensasjon (5 %)
- Andre inntekter (3 %)
(renter, utbytte, kraftinntekter)

Fordeling av inntektsrammer – en avveining mellom ulike hensyn

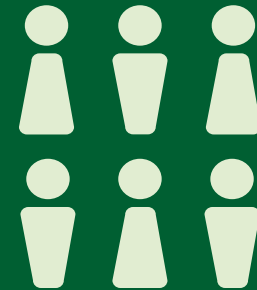
Inntektssystemets tre hoveddeler

Utgiftsutjevning
(kostnadsnøkler)

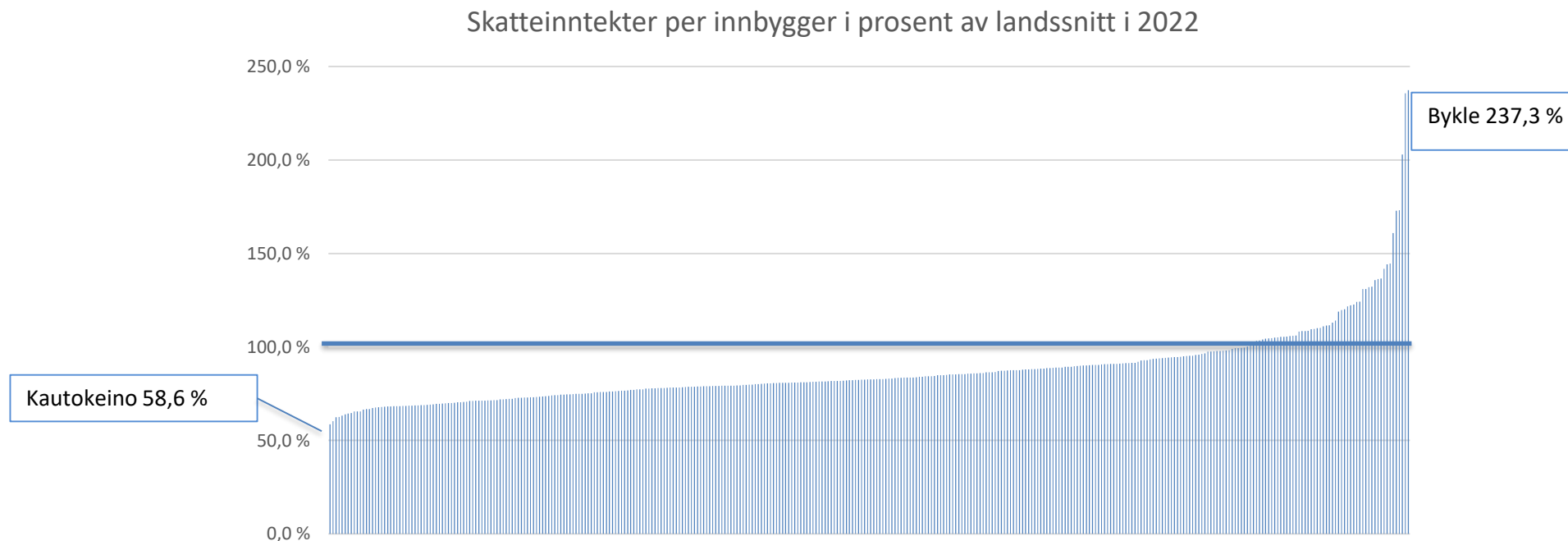
Skatteinntekter og
inntektsutjevning

Regionalpolitikk

Skatt på inntekt og formue og naturressursskatt

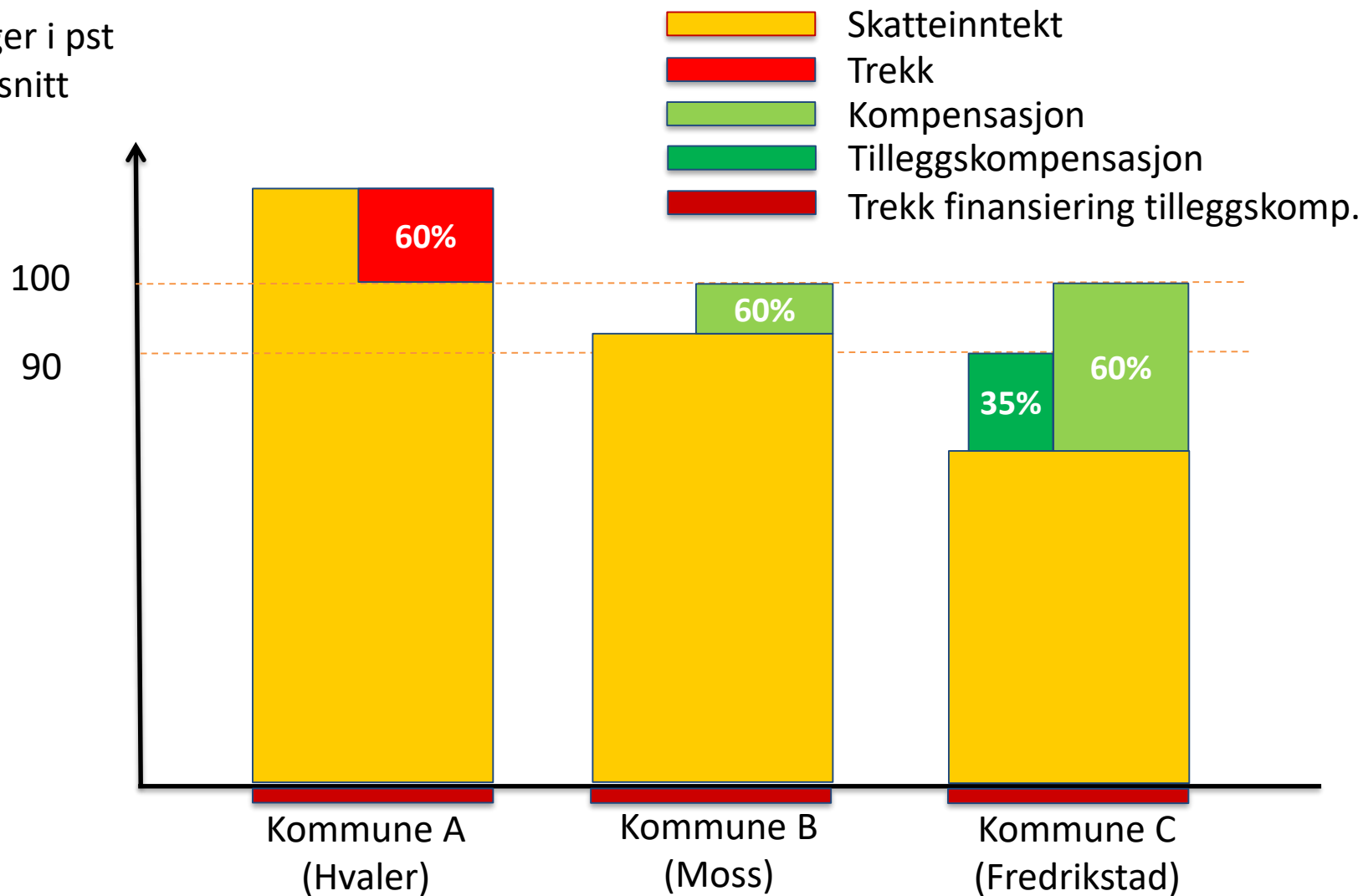
- Staten fastsetter maksimalskattesatser for kommunene:
 - inntektsskatt (10,95 pst i 2024) og formueskatt (0,7 pst i 2024) fra personer
 - naturressursskatt (1,1 øre per kilowattime)
- Anslås i statsbudsjettet 2024 til 220 mrd. kroner eller kr. 39 500 per innb.
- Stor variasjon mellom kommunene

Delvis inntektsutjevning

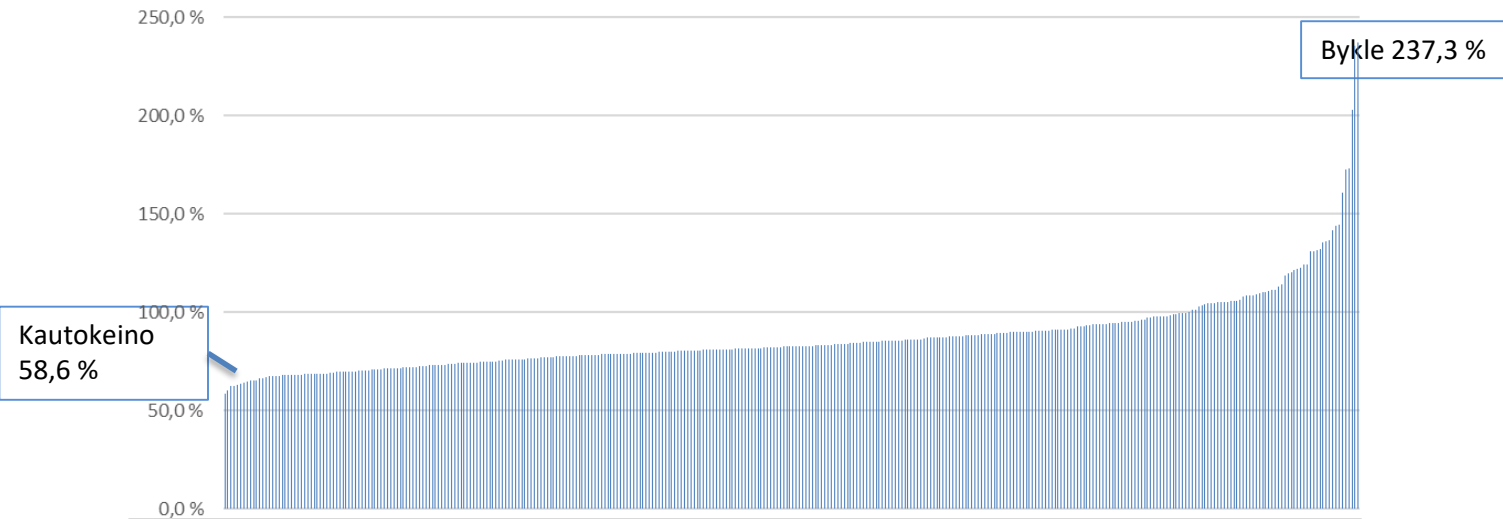
(skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt)

Skatt per innbygger i pst
av landsgjennomsnitt

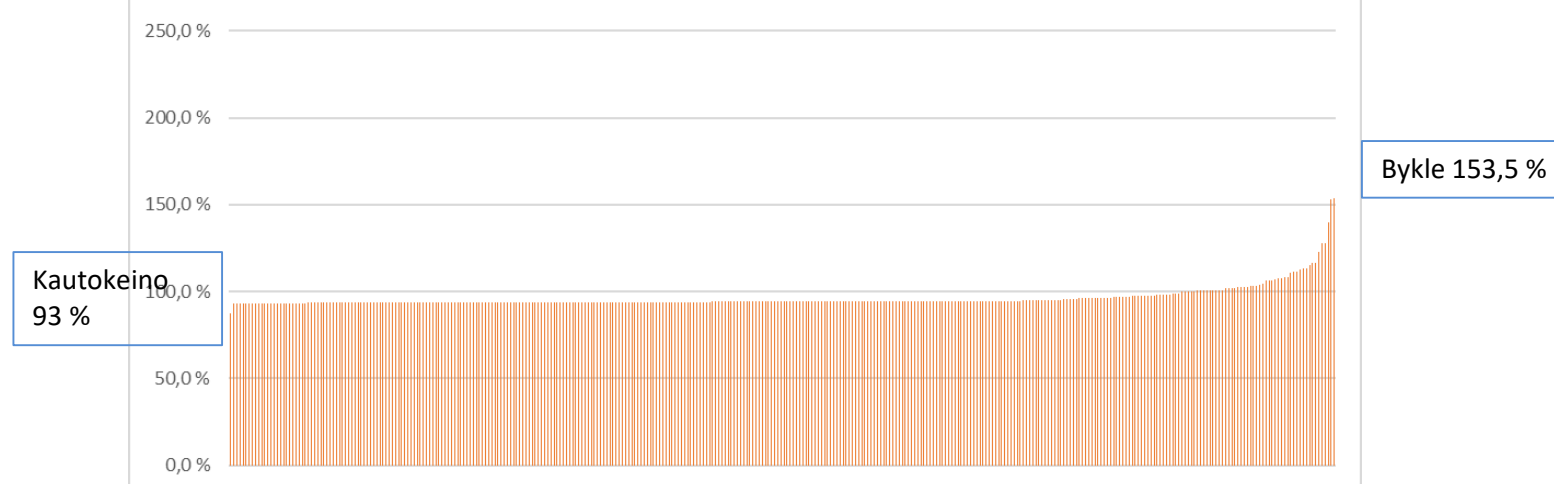

Skatteutjevningen sikrer at alle kommuner får skatteinntekter etter utjevning på minimum 93 pst av landssnittet.

Skatteinntekter per innbygger i prosent av landssnitt i 2022

Skatteinntekter etter utjevning per innbygger i prosent av landssnitt i 2022

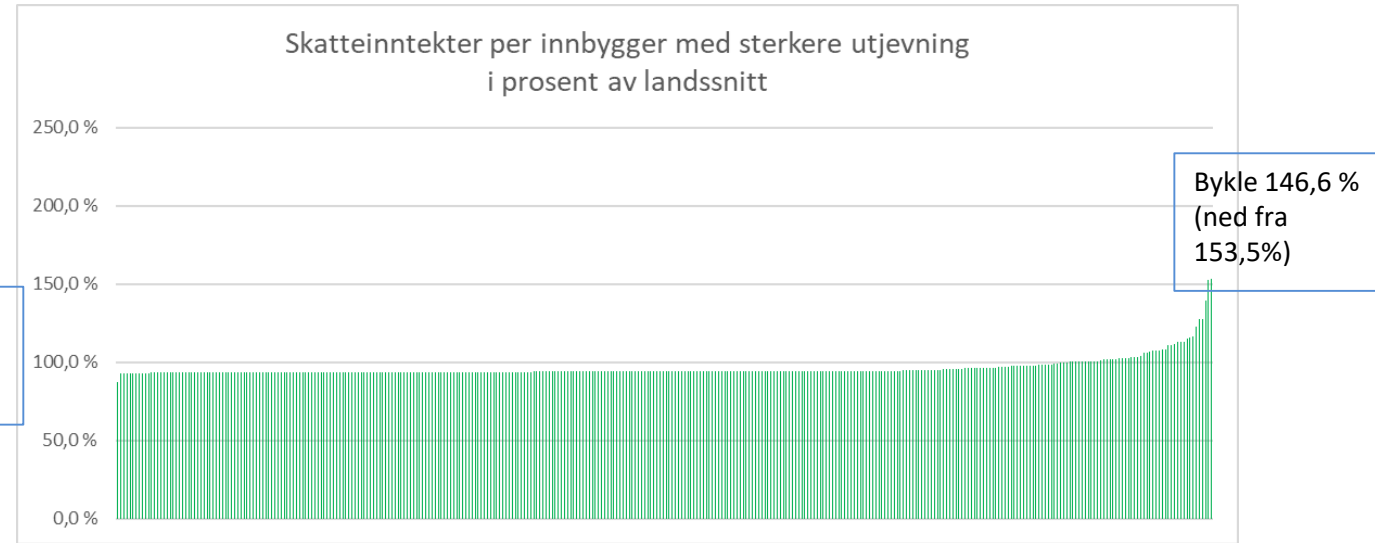

Skatteutjevningen:

- Løfter alle kommuner til et gulv, og nesten 3/4 av kommunene fikk i 2022 **skatteinntekter etter utjevning** på 93,0 til 95 pst av landssnittet. (
- Skattesterke kommuner har betydelig høyere skatteinntekter også etter utjevning.
- Egne skatteinntekter betyr svært lite for kommuner som har skatteinntekter per innbygger under 90 pst av landsgjennomsnittet :
 - Om skatteinntektene øker med 1 000 kroner per innbygger vil kommunen sitte igjen med en inntektsvekst på 50 kroner per innbygger

Sterkere inntektsutjevning – Hva kan det bety?

- Et eksempel:
 - Symmetrisk utjevning øker fra 60 til 65 %
 - Tilleggsutjevning uendret på 35 %

Størst økning i inntekt ved økt utjevning (1 000 kroner)

Kristiansand	31 574
Fredrikstad	27 997
Sarpsborg	27 772
Skien	20 914
Drammen	18 338
Arendal	17 875
Ringsaker	16 398
Halden	15 965
Sandefjord	15 888
Indre Østfold	14 885
Karmøy	14 757
Larvik	14 641
Steinkjer	14 033
Tromsø	12 715
Askøy	12 566

Størst reduksjon i inntekt ved økt utjevning (1 000 kroner)

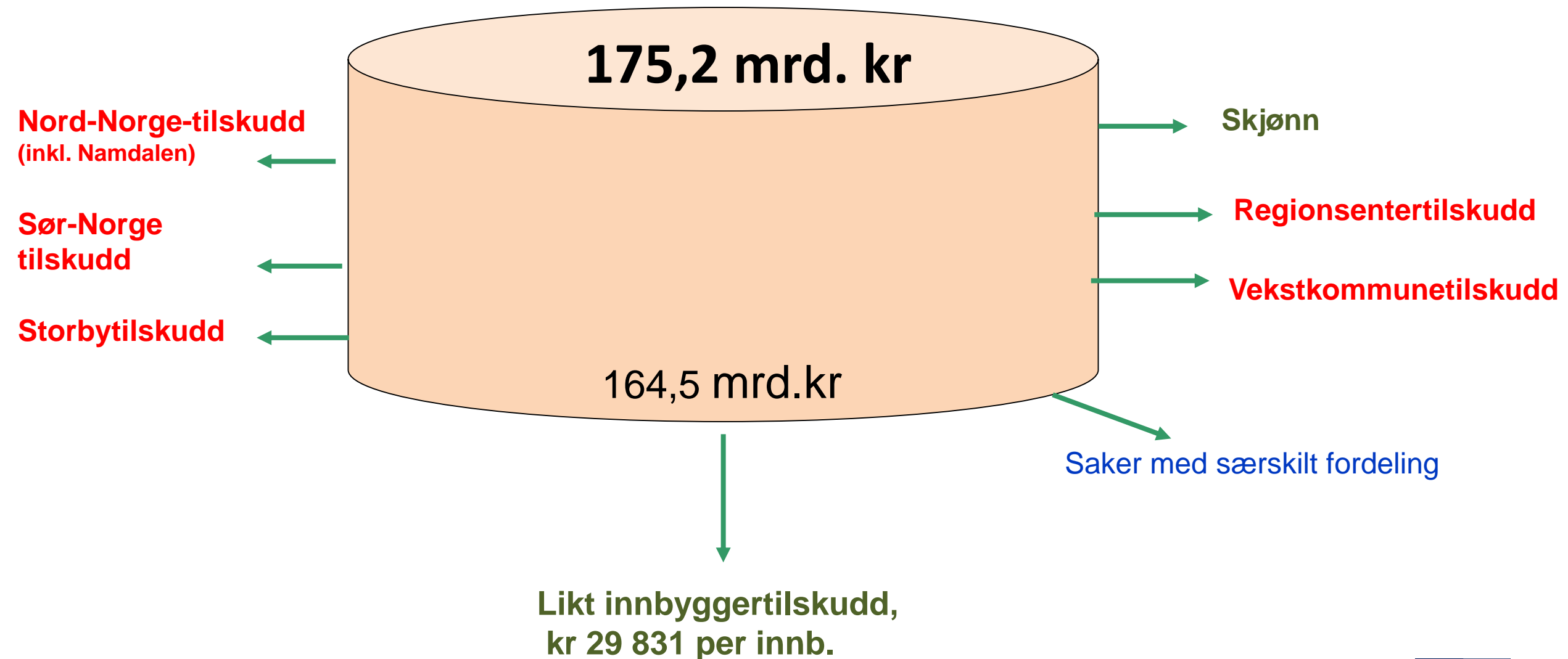
Oslo	-635 702
Bærum	-191 100
Asker	-69 903
Stavanger	-65 654
Bergen	-29 079
Frøya	-14 539
Nordre Follo	-11 707
Sola	-11 061
Frogn	-7 115
Lier	-4 785
Austevoll	-4 753
Hol	-3 825
Bø*	-3 674
Bykle	-2 613
Vindafjord	-2 517

Eiendomsskatt, andre produksjonsskatter og havbruksfondsinntekter utjevnes ikke dvs. kommunen beholder inntektene uavkortet

- **Eiendomsskatt** (bolig, fritidseiendom, næringseiendom, kraftanlegg) omlag 16 mrd. kroner i 2022
- **Andre produksjonsskatter med om lag 700 mill. kr**
 - Konesjonsavgift og hjemfallsinntekt
- **Havbruksinntekter – fordeles mellom kommunene som har klarerte områder for oppdrett**, (2,4 mrd. i 2018, 0,5 mrd. i 2019, 2,2 mrd. i 2020, 1 mrd. i 2021 og 2,7 mrd. kroner i 2022).
- **Konesjonskraftsinntekter** (4,7 mrd. kroner i 2021) **og eierinntekter fra kraftproduksjon** (4,3 mrd. kroner i 2021)
- **Vindkraft** (produksjonsavgift ca. 400 millioner kroner i 2025)

Rammetilskuddet

Regjeringens forslag til statsbudsjett 2024

Regionalpolitiske tilskudd vs innbyggertilskudd

- Illustrasjon – effekt av å avvikle Sør-Norgetilskudd til kommuner med over 3 200 innbyggere

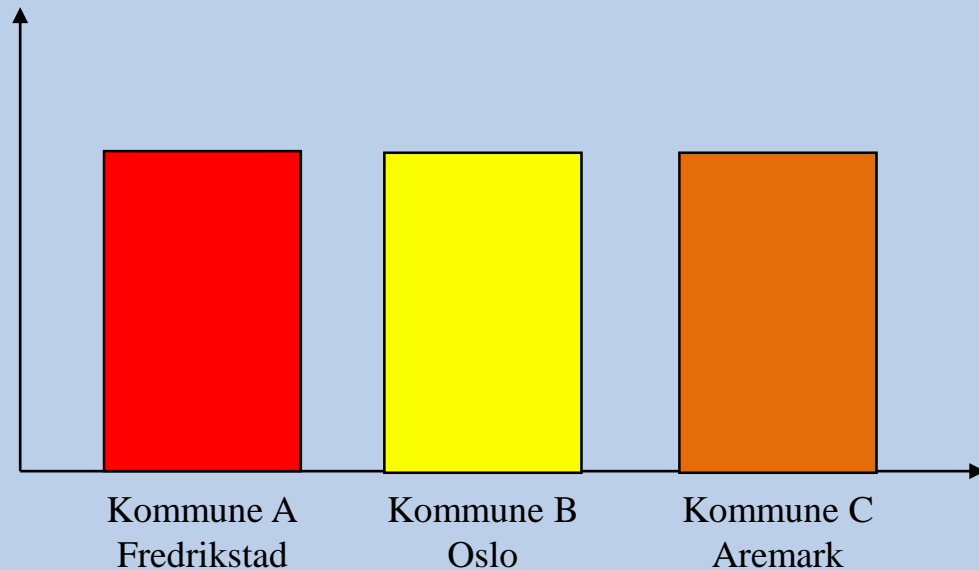
Kommune	Størst reduksjon i rammetilskudd 1 000 kroner
KONGSVINGER	-17 152
STEINKJER (FRA 1.1.2020)	-16 404
KVINNHEDAD	-16 196
ULLENSVANG (FRA 1.1.2020)	-13 755
ØRLAND (FRA 1.1.2020)	-13 172
KRAGERØ	-13 153
STAD (FRA 1.1.2020)	-9 614
ÅSNES	-9 578
OPPDAL	-9 406
SUNNDAL	-9 249
RISØR	-9 028
TRYSIL	-8 886
NORD-AURDAL	-8 594
EIDSKOG	-8 233
HEIM (FRA 1.1.2020)	-8 064
SURNADAL	-8 023
NORD-FRON	-7 774
RØROS	-7 708
SØNDRE LAND	-7 665
SEL	-7 661
TINN	-7 638
ÅRDAL	-7 291
INDRE FOSEN	-7 242
INDERØY	-7 165
NOME	-6 896
FLEKKEFJORD	-6 682

Kommune	Størst økning i rammetilskudd 1 000 kroner
OSLO	61 129
BERGEN	25 019
TRONDHEIM	18 331
STAVANGER	12 603
BÆRUM	11 239
KRISTIANSAND (FRA 1.1.2020)	9 929
DRAMMEN (FRA 1.1.2020)	8 919
ASKER (FRA 1.1.2020)	8 434
LILLESTRØM (FRA 1.1.2020)	7 842
FREDRIKSTAD	7 313
SANDNES (FRA 1.1.2020)	7 142
TROMSØ	6 750
ÅLESUND (FRA 1.1.2020)	5 851
SANDEFJORD (fra 1.1.2017)	5 680
NORDRE FOLLO (FRA 1.1.2020)	5 349
SARPSBORG	5 089
TØNSBERG (FRA 1.1.2020)	5 048
SKIEN	4 840
BODØ	4 614
MOSS (FRA 1.1.2020)	4 412
LARVIK (fra 1.1.2018)	4 170
INDRE ØSTFOLD (FRA 1.1.2020)	4 002
LØRENSKOG	3 990
ARENDAL	3 976
KARMØY	3 717
ULLENSAKER	3 658

Kroner 87
per
innbygger

- Innbyggertilskudd

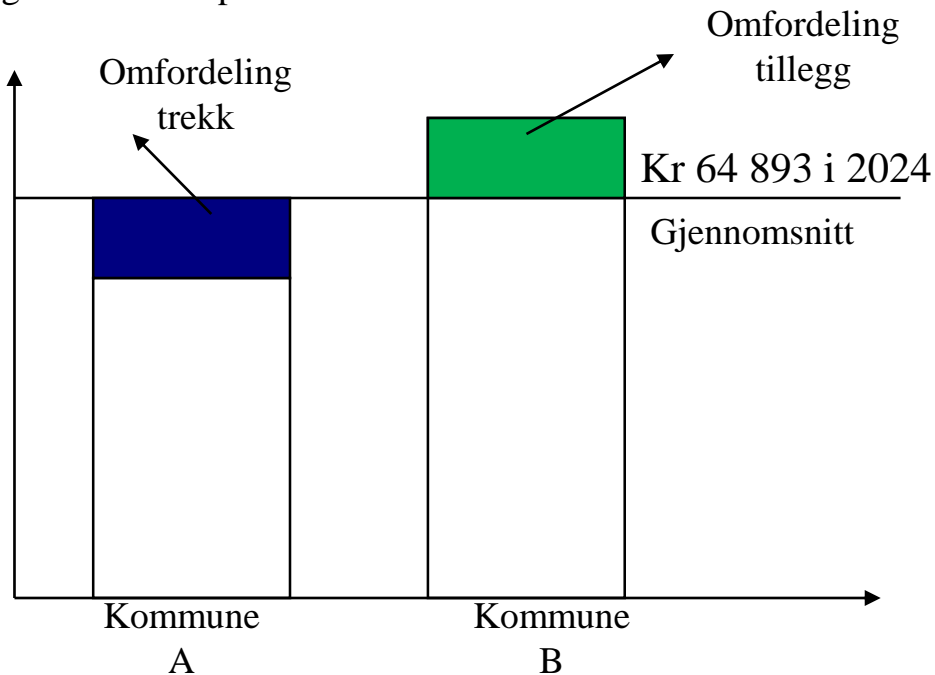
- Det som er igjen etter alle de andre elementene (regionalpolitiske tilskudd, skjønn osv) er fastlagt, fordeles med et likt beløp per innbygger til alle landets kommuner.
- Innbyggertilskuddet i 2024 er kr 29 831

Likeverdig tjenestetilbud - utgiftsutjevningen

- For at kommunene skal kunne gi et likeverdig tjenestetilbud gi det full kompensasjon (100 %) for ulike ufrivillige kostnads- og etterspørselsforhold (gjelder nasjonale velferdssektorer)
- Ulike forutsetninger for å gi likeverdige tjenester fanges i hovedsak opp gjennom
 - Alderskriterier, f.eks. 6 – 15 år
 - Sosioøkonomiske kriterier, f.eks. opphopningsindeks, ikke gifte over 67 år
 - Strukturelle kriterier, f.eks. reiseavstand (sone og nabokriteriene)

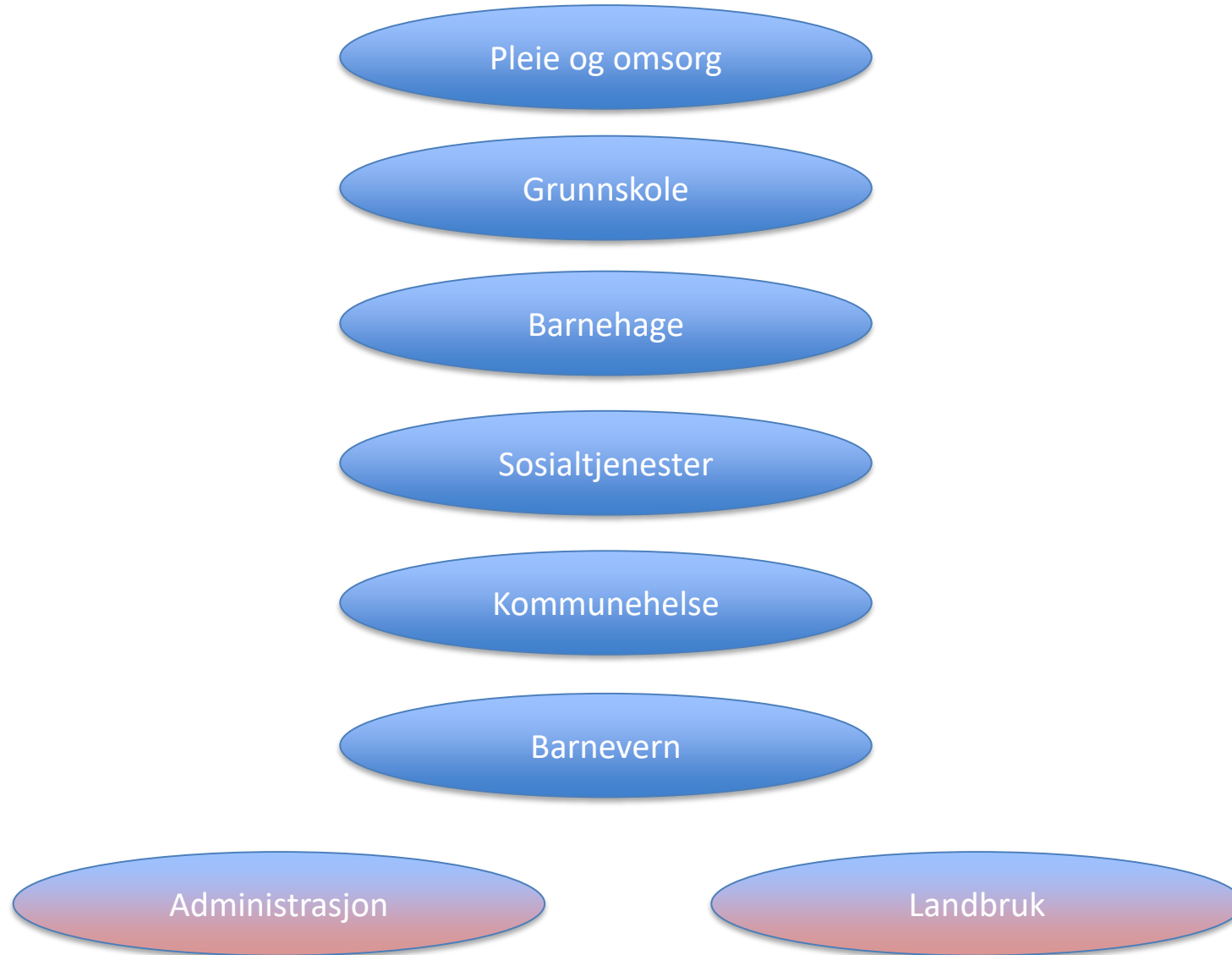
Beregnet utgiftsbehov kr pr innb

Fredrikstad – indeks 0,9873, Gir et trekk på 824 kr per innbygger

Stordriftsfordeler og reiseavstand (-1500 per innbygger)

Nasjonale velferdstjenester – ufrivillige kostnads- etterspørselsforhold

Fredrikstad har 107 pst flere flyktninger utover 5 års perioden enn landsgjennomsnittet i 2024

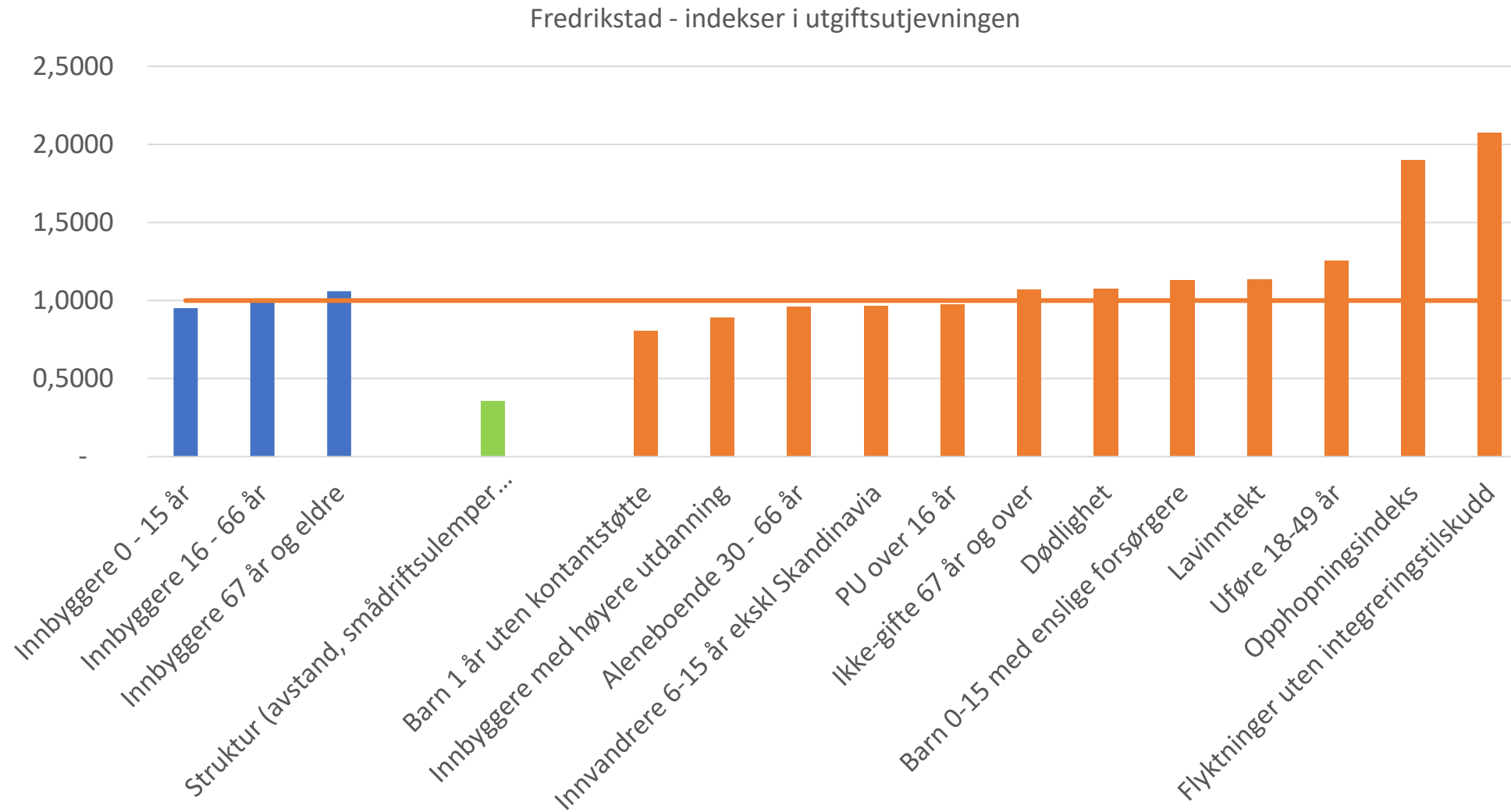
	Indeks flyktninger
3105 Sarpsborg	2,1844
3107 Fredrikstad	2,0743
3301 Drammen	2,0045
3209 Ullensaker	1,9069
3222 Lørenskog	1,8074
4003 Skien	1,6507
3205 Lillestrøm	1,6372
0301 Oslo	1,5638
4204 Kristiansand	1,5292
3224 Rælingen	1,5283

Illustrasjon - Hva betyr en ny innbygger i verdi i inntektssystem

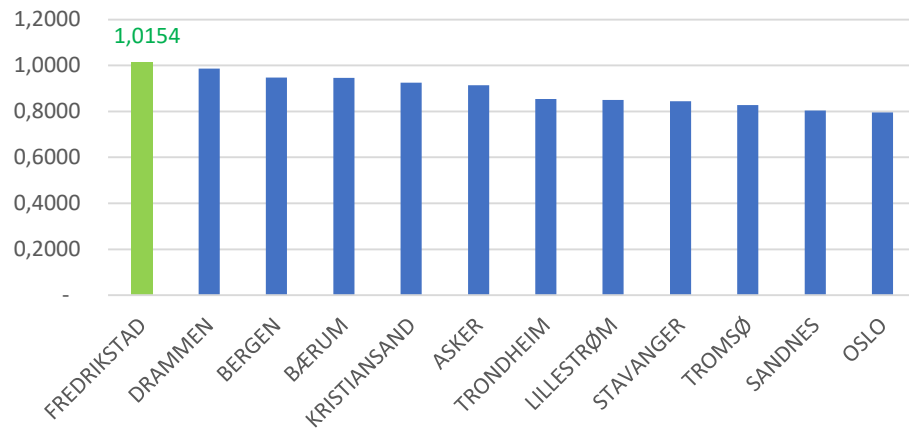
Kostnadsnøkkel	Enhetsbeløp - kr	Indeks
Innbyggere 2-5	207 387	0,9190
Innbyggere 6-15	141 309	0,9707
Innbyggere 23-66	12 457	0,9860
Innbyggere 80-89	150 066	1,0870
Innvandrere 6-15 år, ekskl. Skandinavia	48 275	0,9671
Flyktninger uten integreringstilskudd	17 003	2,0743
Lavinntektskriteriet	13 080	1,1370

Det bety etter utjevning av skatteinntekter og rammetilskudd

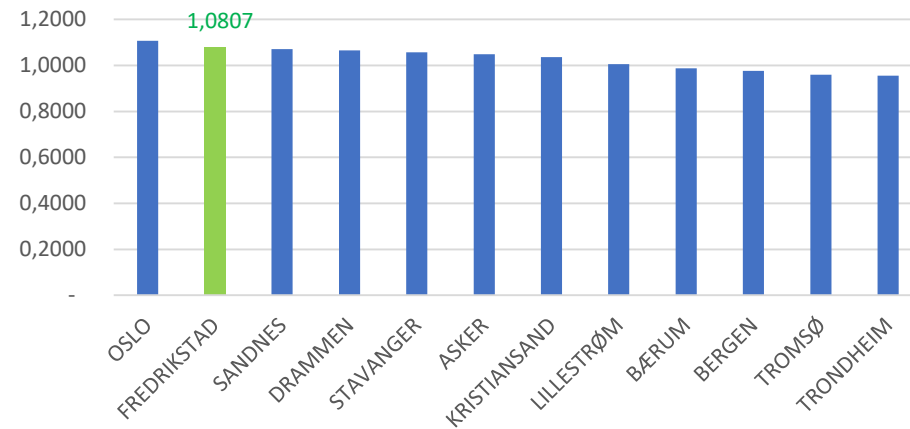
Innbyggernes sosioøkonomi trekker opp utgiftsbehovet i Fredrikstad

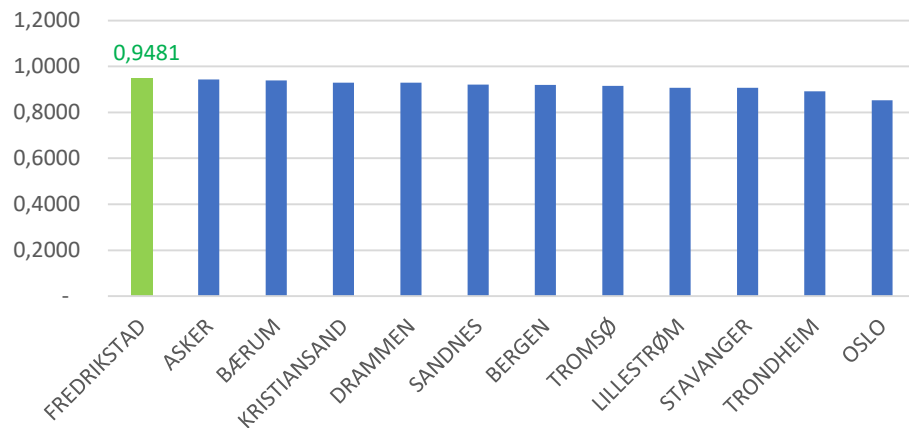
Pleie og omsorg - indeks utgiftsbehov -
Kommuner > 70 000 innbyggere

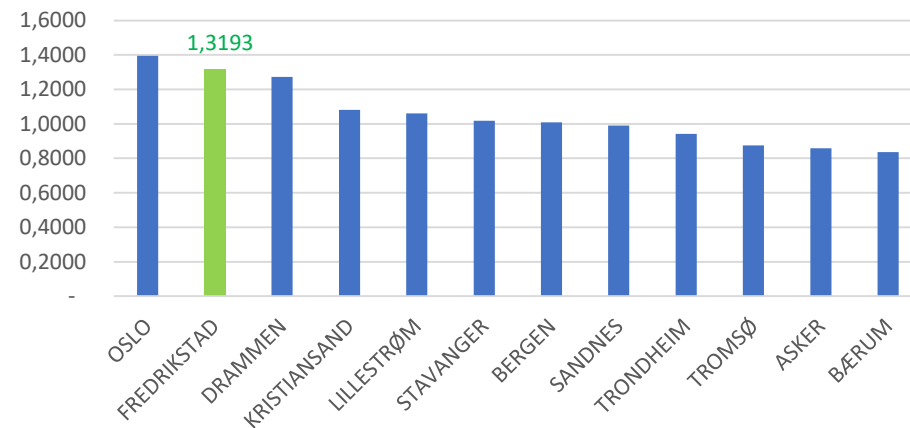
Barnevern - indeks utgiftsbehov -
Kommuner > 70 000 innbyggere

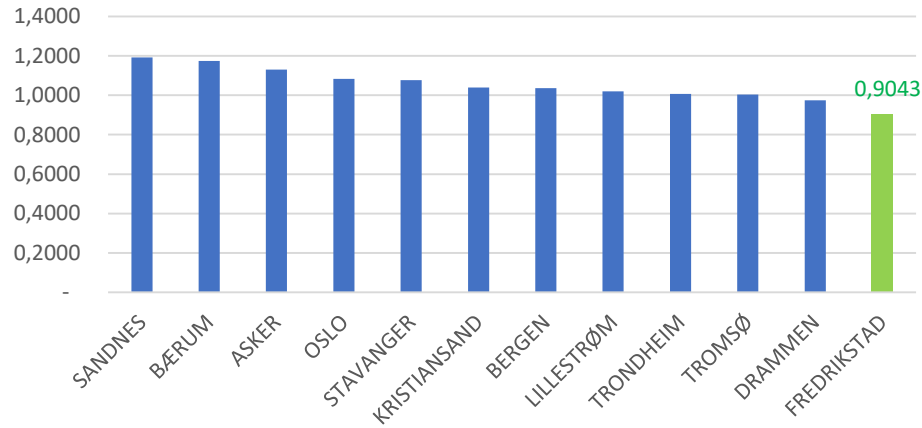
Kommunehelse - indeks utgiftsbehov -
Kommuner > 70 000 innbyggere

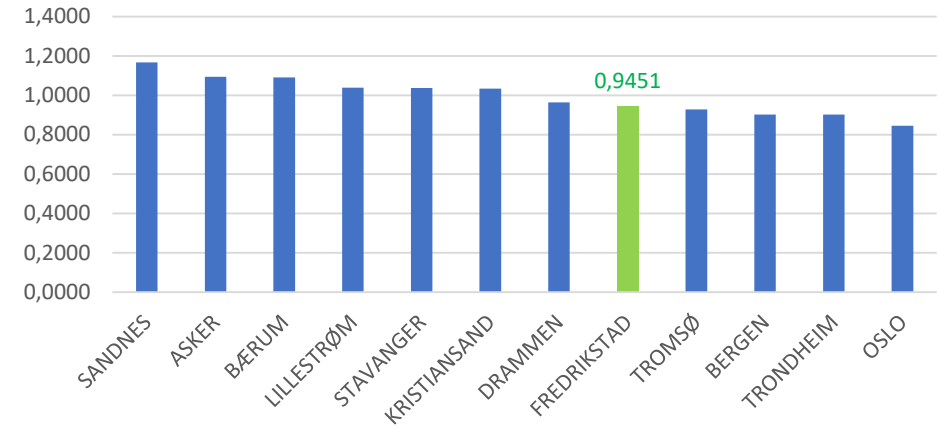
Sosial - indeks utgiftsbehov -
Kommuner > 70 000 innbyggere

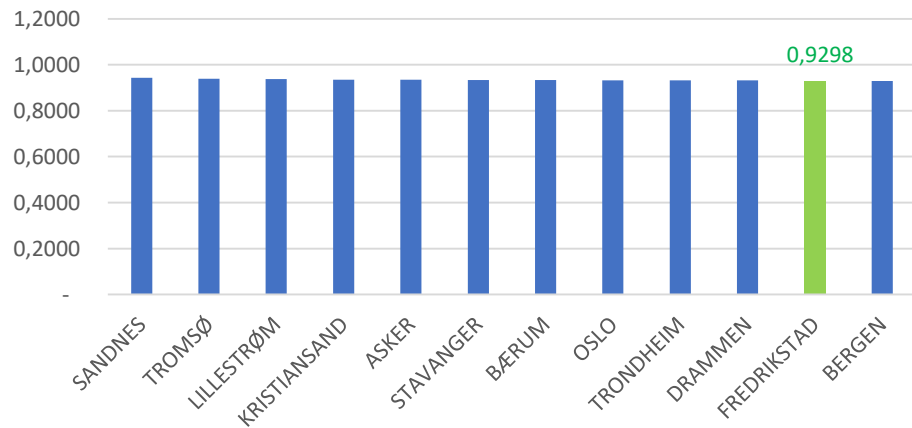
Barnehage - indeks utgiftsbehov -
Kommuner > 70 000 innbyggere

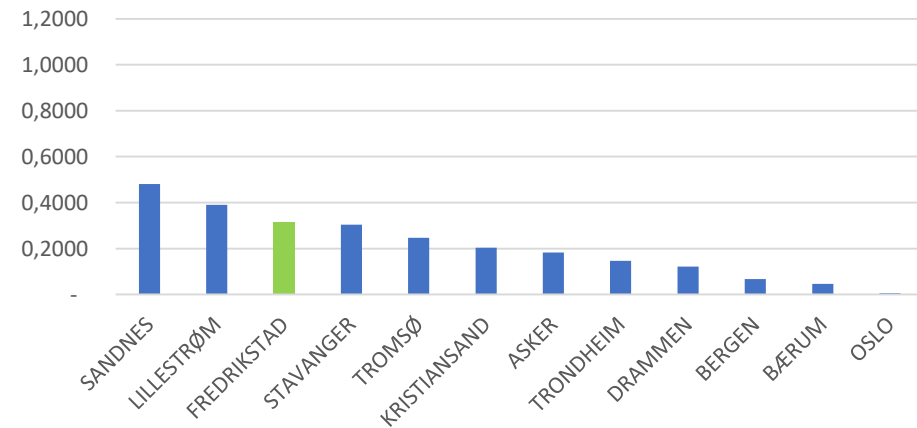
Grunnskole - indeks utgiftsbehov -
Kommuner > 70 000 innbyggere

Administrasjon - indeks utgiftsbehov -
Kommuner > 70 000 innbyggere

Landbruk - indeks utgiftsbehov -
Kommuner > 70 000 innbyggere

Helhetlig gjennomgang av inntektssystemet er varslet våren 2024

Fra kommuneproposisjonen 2024:

«Regjeringen vil legge fram en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene i en egen melding til Stortinget våren 2024».

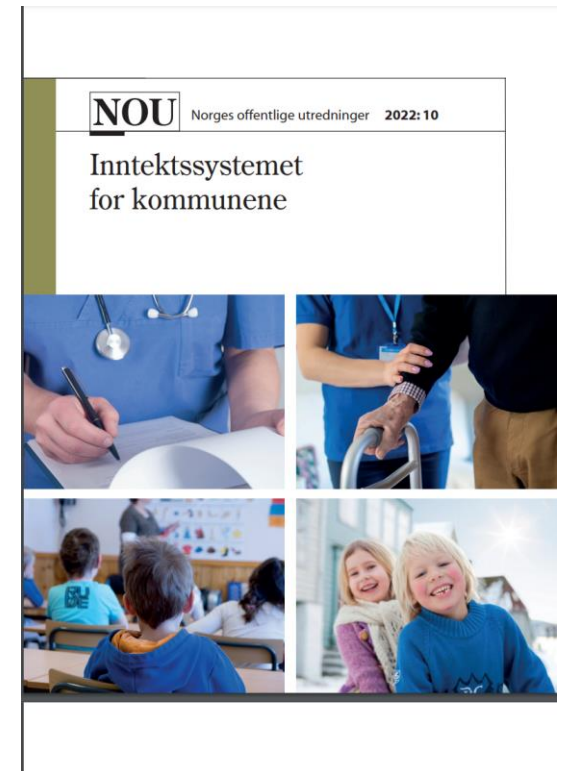
Det varsles at gjennomgangen vil:

- følge opp Hurdalsplattformen
 - lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon for utbygging, får mer igjen for det og sikres en rettmessig del av verdiskapingen
- bygge på utredningen fra Inntektssystemutvalget og høringsinnspillene til denne.

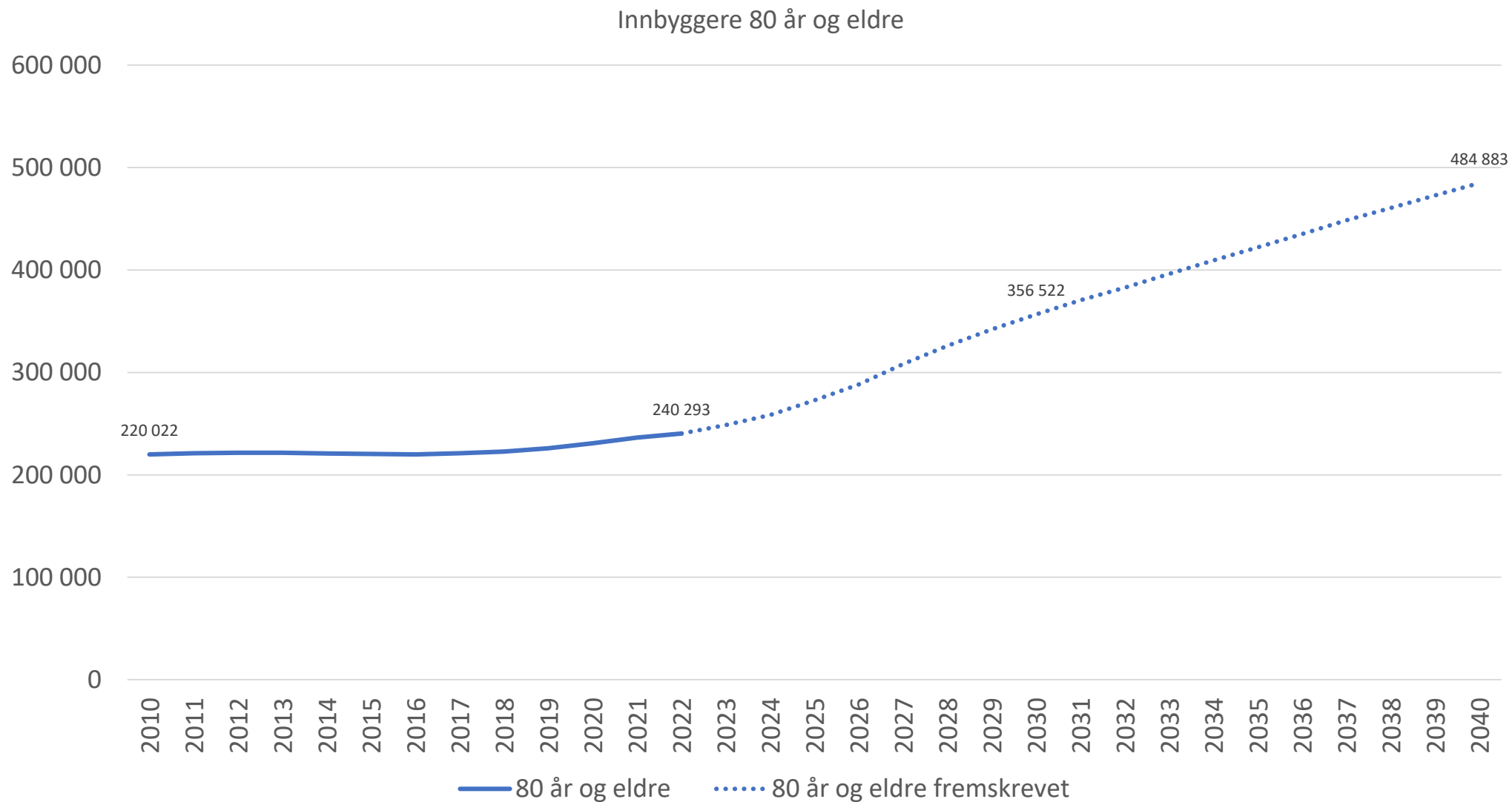
Stortingets behandling av kommuneproposisjonen 2024:

«Stortinget ber regjeringen gjennom behandlingen av endringer i kommunenes inntektssystem sikre intensjonen om et inntektssystem for kommunene som er mer utjevnende enn dagens.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere om kommunene i Namdalen fortsatt skal sortere under distriktstilskudd Nord-Norge.»

Den sterke veksten i antall innbyggere 80 år og eldre starter nå

Kommuneøkonomi

Fredrikstad 25. oktober
Rune Bye